

Dávid Isfeld
Hósvík

Herðaklapp til barnaútvarpið og Elin á Rógvi

Lærdómur eisini fyri børn

Í farnu viku eins og í hesu vikuni hevur barnaútvarpið havt vitjan av børnum og vaksnum, ið hava tosað um ymiskt, sum hevur snúð seg um eitt nú søguliga vitan, týdningin av upplýsing o.s.fr. Ein drongur og ein genta tosaðu um, hvussu spennandi og áhugavert tað er at lesa og hoyra um søguligar

hendingar, og at tey betur skilti hví heimurin er sum hann er, og hví vit eru, har vit eru. Tað var stuttligt at hoyra so ung fólk (eg metti tey at vera millum 10 og 12 ár) tosa so búgvi og við so stórum áhuga fyri søguni, og hví søga er viðkomandi enn, hóast hon er farin afturum. Sera kveikjandi hjá børnum at hoyra.

Og í vikuni hava vit hoyrt

Heina í Skorini, journalistur, tosað um týdningin av at upplýsa um heimsins eins og heimlig viðurskifti, og um týdningin og ábyrgdina, ið journalistar hava sum tænaðstufólk í fjórða statsvaldinum. Eisini hoyrdu vit í vikuni um javnstøðu, har Kristianna Winther Poulsen, forkvinna í Javnstøðunevndini, segði frá hvat javnstøða snýr seg um, og hví tað hevur

týdning at hava slíka nevnd og slíkt tilvit millum fólk.

Vitanarsamfelagið

Vit tosa um vitanarsamfelaguttan stórvegis átøk. Elin á Rógvi hevur gjørt meira fyri at realisera Visjón 2015 enn sjálvur upphavsmaðurin, Jóannes Ejdesgaard. Tað er júst børnunum vit skulu mega eftir fyri at skapa eitt vitanarsamfelag. Tað er

ov seint at royna at skapa ein jalgan hugburð um lærdóm, tá tey ungu fara á miðnámskúlarnar. Tað havi eg sum lærari á Tekniska skúla í Havn ásannað. Alt ov stórir partur av ungdóminum hevur neiliga støðu til undirvísingartilfarið og vitan sum heild. Bert vitan, sum er viðkomandi fyri yrkisleið teirra, er vird og fær pláss í teirra medviti.

Vitan skal gerast til nakað, ið er spennandi og “cool” og ikki keðiligt, so tað “suckar”. Hetta haldi eg, Elin á Rogvi á fyrimyndarligan og einfaldan hátt hevur megnað í Barnaútvarpinum. Hetta er sjálvsagt bert ein byrjan, men ein týdningarmikil ein, sum kann seta gongd á tankarnar, meiningarnar og medvitið hjá okkara kæru børnum - okkara nútíð og framtíð.

Jóanes N. Dalsgaard
stjórnmálafrøðingur

Latið formannin stýra tingfundunum

Tað er ásett í Tingskipanini, at almenningurin skal kunna fylgja við øllum umrøðum á almennum løgtingsfundum, uttan at mæta á tingfundi (§73 í Tingskipanini). Í dag er hetta møguligt umvegis internetið og partvíst umvegis Sjónvarp Føroya (uttanfyri vanligu senditíð). Á internetinum ber til at lurta eftir almennum løgtingsfundum beinleiðis og í varðveittum líki (í mp3 sniði)

Møguleikin fyri frítt at kunna fylgja við politiska orðaskiftinum í parlamentinum er av alstórum týdningi demokratii og fyri politisku lutttøkuna. Flestu borgarar hava ikki móguleika fyri at mæta á løgtingsfundum og enn minni er pláss fyri stórum áhoyraraskara í Løgtinginum. Tí er reglan í §73 í Tingskipanini ein sera týðandi áseting.

Í fyrsta lagi eigur ásetingin at tryggja, at veljarin frítt kann fylgja við í, hvat fólkavaldu umboðini siga og hvussu tey atkvøða í ymisku málunum, sum eru til viðgerðar. Bert á henda hátt hevur veljarin móguleika fyri at døma um, hvussu fólkavaldu umboðini umboða viðkomandi veljara ella ikki. Hetta er so aftur ein avgerandi fyrirtreyt fyri, at veljarin, á einum upplýstum grundarlagi, kann lóna/revsa sitandi løgtingslimir á einum komandi løgtingsvali.

Í øðrum lagi hevur tað lögfrøðisligan og fyrisitingarligan týdning, at øll orðaskifti í Løgtinginum eru skjalfest. Ofta er trupult til fulnar at skilja upprunan til ítøkiliga lóggávu ella aðrar løgtingssamtyktir uttan at hoyra orðaskiftið um málið. Tað kann tí hava týdning, bæði í sambandi við fyrisiting av galdandi lógum og í sambandi við lógarfyrirskiftið arbeiði, at atgongd er til skjalfest orðaskifti. Hetta kann vera t.d. vera í skrivligum teldutøkum líki ella í talgildari teldutøkari ljóðupptøku.

Trupulleikin er nú, at §73 verður ikki hildin. Orsøkin er ein upptøkuskipan, sum er stýrd av klokku og tískil ikki tekur atlit til, nær tinglimur talar. Skipanin virkar soleiðis, at tá tinglimur fær orðið, verður ein klokka sett í gongd, samstundis sum upptøkutøknin verður aktiver-

að. Tá formliga talutiðin hjá viðkomandi tinglimi er úti, slóknar upptøkutøknin sjálvvirkandi, við tí úrslitið, at áhoyrarar, sum ikki sita í tingsalinum, ikki longur hoyra hvat røðarin sigur.

Nú kemur tað javnan fyri, at røðara ikki eydnast at gera seg heilt lidnan uppá sekundið av ásettu talutiðini. Men tað leggur klokurstýrda tøkkin einki í. Hon kvettir av í somu løtu tíðin er úti, við tí úrslitið, at tað, sum røðarin sigur eftir hetta, bert hoyrist í tingsalinum. Hetta er ikki í samsvari við §73 í Tingskipanini, sum sigur: “Almenningurin skal, uttan at mæta á tingfundi, kunna fylgja við øllum umrøðum á almennum løgtingsfundum.” (Mín skákstílling).

Avleiðingin av klokku-stýrdu tøkkin er, at fólk úti um landi, ikki fáa tað sama burturúr einum orðaskifti í tinginum, sum tey, sum mæta

á tingfundi fáa. Ein onnur avleiðing er, at ljóðupptøkurnar, sum verða varðveittar, eru ófullkomnar í síni endurgeving av orðaskiftinum, og harvið til avmarkaða nyttu fyri eftirtíðina.

Eg havi ilt við at skilja, at løgtingsformaðurin, soleiðis vil vilja hevur kasta uppgávuna, sum fundarstjóri á løgtingsfundum, frá sær. Uppgávan, sum fundarstjóri í einum parlament, eigur ikki fyrst og fremst at snúgvá seg um at ansa eftir klokknuni. Uppgávan hjá fundarstjóranum – parlamentsformanninum – eigur at vera, at leiða orðaskiftið soleiðis, at tað verður so gevandi, konstruktivt og effektivt sum gjørligt. Uppgávan snýr seg tí m.a. um at ansa eftir, at orðaskiftið til eina og hvørja tíð snýr seg um tað mál, sum stendur á skrá., at orðaskiftið er siðiligt og at røðarar ikki fremja persónlig

álop, hvørki á onnur tingfólk ella á fólk, sum ikki eru tingfólk. Og ikki minst snýr uppgávan seg um at taka dagar ímillum, nær røðari skal hava ½ minutt afturat vanligu talutiðini, fyri at sleppa at runda røðu sína av á virðiligan hátt.

Tað hevur verið ført fram, sum grundgeving fyri klokku-stýringini, at tað er so trupult at fáa løgtingslimir at halda ásettu talutiðirnar. Hesa grundgeving havi eg trupult við at skilja. Í §70 í Tingskipanini er ásett, at løgtingsformaðurin kann taka orðið frá løgtingslimi, sum ikki aktar boð frá formanninum um, at talutiðin er úti, og noktað viðkomandi at fáa orðið aftur undir viðkomandi viðgerð. Hetta má sigast at vera eitt ógvuliga sterkt amboð fyri løgtingsformannin, um røðarar hava ilt við at halda ásettu talutiðina. Tað er bara at brúka tað.

Samanumtikið haldi eg tað tænar løgtinginum – og ikki minst løgtingsformanninum – til lítlan sóma, at løgtingsfundir vera stýrdir av eini automat. Harafturat er tað ørkymland í fyri áhoyraran, at røður og viðmerkingar verða avkubbaðar fyrilitalleyst. Í ringasta føri ber hetta í sær, at orðaskifti gerst meiningsleyst fyri tann, sum ikki er til staðar í tingsalinum. Síðst, men ikki minst, er tað ein álvarsligur demokratiskur trupulleiki, at orðaskifti í tinginum ikki eru til skjals í fullfiggjaðum líki. Tí skal tað vera mín vón, at avvarðandi myndugleikar –Løgtingið og formansskapurin - sum skjótast, taka stig til at fáa hesi viðurskifti í rættlag.